

ADVENT

Diumenge 1 d'Advent

Primera lectura: Jeremies 33,14-16

Faré néixer a David un plançó bo.

Al profeta Jeremies li va tocar viure el tràgic període en el qual es va preparar i consumir la ruïna del regne de Judà. La caiguda de Jerusalem l'any 587/6 aC i l'exili a Babilònia van confirmar l'autenticitat dels seus oracles.

La nostra lectura forma part de Jr 32–35, que alguns consideren un afegit al «Llibre de la consolació» (Jr 30–31), perquè conté l'anunci de salvació per a tots els jueus que no havien estat deportats l'any 597. Jeremies és a la presó per anunciar la vinguda victoriosa de Nabucodonosor i predicar la submissió pacífica a Babilònia. El seu missatge és clar: tot i que el desastre no té remei, perquè Jerusalem ja està assetjada un any abans de la seva destrucció, encara hi ha lloc per a l'esperança.

El nostre text és un oracle de salvació. D'una banda, Jeremies anuncia la irrupció imprevista d'un nou sobirà; de l'altra, evoca l'esperança d'un poble que anhela el «dret» i la «justícia», dons que des de sempre li han estat negats. Per expressar allò que ha de venir el profeta utilitza dos símbols molt significatius: el plançó i el nom. El primer símbol és tradicional en l'àmbit de la teologia messiànica i suggereix un inici total i gratuït de part de Déu. Jeremies reitera per segona vegada (cf. 23,5-6) l'antiga promesa d'un plançó gloriós que el Senyor va fer a David per mitjà del profeta Natan. Del tronc ressec de la dinastia davídica, Déu farà germinar el miracle de l'esperança i de la salvació. El segon símbol, molt freqüent a la Bíblia, consisteix en el nom que el nou sobirà i la seva ciutat rebran: «El-Senyor-és-el-nostre-bé». Al final, aquest poble cansat i sofrent assolirà «la justícia i la bondat» que tant desitjava, és a dir, la salvació.

Segona lectura: 1 Tessalonicencs 3,12–4,2

Que el Senyor refermi els vostres cors per al dia que vingui Jesús.

A la primera carta als Tessalonicencs, el primer document escrit del cristianisme (50/1 dC), Pau proposa reflexions i aclareix dubtes en relació a la darrera vinguda del Senyor, un tema fonamental per als convertits en les primeres missions de l'apòstol que vivien aquest moment amb gran tensió i impaciència. S'imaginaven que d'un moment a l'altre apareixeria el Senyor per canviar totes les coses i instaurar el cel nou i la terra nova.

El breu incís que llegim és a cavall entre la primera (1,1-3,13) i la segona part de la carta (4,1-5,22). De fet està format pels dos darrers versicles de la primera part (3,12-13) i els dos primers de la segona (4,1-2). Pau recorda als cristians de Tessalònica que, quan vingui Crist, ens jutjarà en l'amor o en la caritat fraterna abans d'acceptar-nos en el seu Regne. Així doncs, el comportament que cal adoptar davant la vinguda del Senyor no té res a veure amb l'angoixa, l'ansietat o l'agitació, sinó amb l'amor («l'amor que us teniu els uns als altres i a tothom») i la santedat («sants i nets de culpa»). Només així les nostres vides seran agradables al Senyor.

Evangelí: Lluç 21,25-28.34-36

Molt aviat sereu alliberats.

El nou cicle litúrgic comença amb la lectura del tercer evangelí. Com els altres evangèlics sinòptics (Mc 13 i Mt 24-25), Lluç conclou la predicació de Jesús a Jerusalem amb un discurs o sermó escatològic, que alguns consideren el capítol més fosc i difícil de l'evangelí. Amb la paraula «escatologia» es designa la consideració religiosa de la història del món en la perspectiva del seu termini final. Així, doncs, el discurs escatològic és un discurs sobre els esdeveniments de la fi. El leccionari no ens proposa la lectura del discurs sencer (Lc 21,5-38) sinó de dos fragments de la seva última part (vv. 25-28 i vv. 34-36) dels quals destaquem les idees més importants.

La commoció de l'univers (vv. 25-26). La trobada amb Crist o Parusia és motiu d'angoixa per a aquells que estan en actitud negativa davant de Déu. Lluç descriu aquest sentiment de forma plàstica mitjançant un cataclisme universal.

La vinguda del Fill de l'Home (v. 27). Lluç descriu la vinguda gloriosa de Crist al final dels temps amb un llenguatge apocalíptic que s'inspira en el capítol 7 del llibre de Daniel, més exactament en la visió del Fill de l'Home, un personatge misteriós i simbòlic que representa Déu en figura humana i amb trets meravellosos. A l'evangelí aquest Fill de l'home humà i diví s'identifica amb Crist.

El goig dels elegits (v. 28). Davant dels signes que anuncien la proximitat de Crist, els qui es mantindran fidels a l'evangelí no han de sentir por, sinó l'alegria de l'oprimit quan veu que el seu alliberament s'apropa.

L'actitud de la vigilància (vv. 34-36). Lluç indica alguns dels vicis propis del paganisme que amenaçaven corrompre el cor dels fidels a la vegada que els exhorta a ser vigilants en la pregària. Així és com cal preparar-se per a la vinguda de Crist.

Diumenge 2 d'Advent

Primera lectura: Baruc 5,1-9

Déu farà que es vegi pertot arreu la seva resplendor.

El llibre de Baruc, escrit probablement a finals del segle III o a inicis del segle II aC per un jueu anònim, ha estat atribuït al famós secretari del profeta Jeremies (segle IV aC). Ambientat fictíciament durant l'exili en l'anomenada «introducció històrica» (1,1-4), el llibre conté una súplica penitencial dels desterrats (1,15-3,8), una exhortació a buscar la Saviesa (3,9-4,4) i un oracle de salvació/restauració (4,5-5,9), del qual s'ha extret el nostre fragment. Ba 4,5-5,9 constitueix, doncs, la darrera secció del llibre i per tant la seva conclusió.

Aquest oracle de salvació/restauració és la resposta a la confessió del pecat i súplica de perdó dels exiliats (1,15-3,8). El to de tot l'oracle està marcat per l'exhortació a reprendre l'ànim, bé en llavis del profeta o de la pròpia Jerusalem. Segons els discursos i els seus interlocutors, podem distingir en el text tres seccions: a) l'anunci de salvació de part del profeta adreçat al seu poble (4,5-9a); b) el discurs de Jerusalem adreçat als seus veïns i fills desterrats (4,9b-29); i c) l'exhortació del profeta dirigida a Jerusalem (4,30-5,9). En aquestes tres seccions apareix Jerusalem, personificada com a mare i vídua innocent que intercedeix davant del Senyor en favor dels seus fills, una imatge original que no es troba en els profetes.

En el nostre fragment (5,1-6), les súpliques de Jerusalem assoleixen el favor de l'Altíssim, que la consola tornant-li l'alegria i l'esplendor. Per mitjà d'aquesta imatge tan entranyable, l'autor vol llançar un missatge de fe i esperança. La vida i la felicitat encara són possibles després de la catàstrofe i la foscor.

Segona lectura: Filipencs 1,4-6.8-11

Que arribeu purs i sense entrebancs al dia de Crist.

Adreçada als cristians de Filips, un pròsper centre hel·lenístic de Macedònia, aquesta carta destaca pel seu caràcter familiar i confidencial. Igual com havia passat en les comunitats de Galàcia, també a Filips han arribat uns predicadors judaïtzants que interfereixen negativament en la predicació de l'apòstol. És probable que la carta fos escrita l'any 56, quan Pau es trobava pres a Efes. Des d'allà els escriu agraint-los l'ajut que li han enviat per mitjà d'Epafrodit.

El nostre fragment pertany a l'acció de gràcies i súplica amb què comença la carta (1,3-11), la nota dominant de la qual és l'amistat entre l'apòstol i els seus deixebles-col·laboradors (vv. 4-6.8). Segons Pau, l'autèntica amistat no es limita a l'ara i aquí sinó que es perllonga en l'eternitat, en el «dia de Crist». Una sola és la via que ens porta a distingir el dia de Crist, és a dir, la seva irrupció en la història: l'amor (v. 9). L'amor és un instrument preciós que permet intuir el sentit de la vida i de la història. Cal fer notar els mots relacionats amb el coneixement en els vv. 9-10 (coneixement, finor d'esperit, apreciar). Per això, el desig del qui estima en cristià és que el seu amic sigui «pur i sense entrebancs» en vista a la trobada final (v. 11).

Evangelí: Lluç 3,1-6

I tothom veurà la salvació de Déu.

Avui escoltem la veu del més gran entre els profetes: Joan Baptista, fill de Zacaries. Amb el seu missatge de conversió, el precursor de Jesús va ensenyar el poble a caminar en l'esperança. Imitant l'estil de la Bíblia i dels historiadors hel·lenistes, Lluç inicia la missió del Baptista enquadrant-la en la història del món pagà i en la del seu poble. No solament la situa en l'any quinzè del regnat de Tiberi, que correspon aproximadament al 27/28 de la nostra era, sinó que a més enumera les autoritats civils i religioses a Judea, Galilea i els pobles veïns. Queda clara, doncs, la seva voluntat de presentar l'Evangelí com un fet històric.

Inspirant-se en el relat de la vocació de Jeremies, Lluç narra la vocació i missió de Joan el Baptista: «Joan rebé la paraula de Déu» (v. 2). Després de molts anys de soledat en el desert Joan rep una crida de Déu, i d'asceta solitari passa a ser predicador de multituds. La seva activitat, «predicar un baptisme de conversió», tenia com a objectiu principal la conversió, és a dir, la transformació radical de tota la persona de mal en bé. El mètode utilitzat era el baptisme o immersió en el Jordà, signe expressiu i compromís públic de la conversió. I tot això orientat al «perdó dels pecats», punt de partida de tota renovació.

Lluç il·lustra l'estil de conversió que anuncia el Baptista amb una cita del Deutero-Isaïes (Is 40,3-5) que es refereix al retorn dels exiliats a Babilònia, els quals són invitats poèticament a construir a través del desert que hi ha entre Babilònia i Palestina un camí pla, recte i suau perquè hi pugui passar el Senyor al capdavant del seu poble alliberat. La cita finalitza amb optimisme: «I tothom veurà la salvació de Déu» (v. 6).

Diumenge 3 d'Advent

Primera lectura: Sofonies 3,14-18a

Per tu el Senyor s'ha transportat d'alegria.

Encara que el llibre de Sofonies comença amb una llarga genealogia, quelcom insòlit en els escrits profètics, en sabem molt poc d'aquest profeta. L'únic que se'n pot dir amb certesa és que va viure a finals del segle VII aC en el regne de Judà i que va exercir el seu ministeri abans de Jereemies, a la vigília de la gran reforma religiosa del rei Josies (612 aC).

La predicació de Sofonies neix, per tant, d'una situació molt concreta. No es planteja grans problemes teològics sinó que més aviat intenta resoldre els problemes de cada dia. Seguint les petjades dels profetes del segle VIII aC, Sofonies denuncia les diverses transgressions contra Déu i contra el proïsme que es cometien a Judà. Ataca la idolatria, el sincretisme, la indiferència religiosa, les injustícies, el materialisme, els abusos de les autoritats... Tot això ha creat una situació insostenible i provocarà la irrupció del «dia del Senyor», el dia del gran càstig, el dia en què la ira del Senyor es desencadenarà i farà justícia sobre la terra (1,15-16).

Malgrat l'amenaça que representa l'arribada d'aquest dia terrible, l'amor del Senyor per Israel és constant i el seu judici, per implacable que sigui, va encaminat a la salvació. Així ho veiem en el nostre text (So 3,14-18a), un himne d'alegria dirigit a la Filla de Sió (s'entén la ciutat de Jerusalem) que ens recorda el càntic de Maria a l'evangeli de Lluc.

Segona lectura: Filipencs 4,4-7

El Senyor és a prop.

Aquesta carta és la més personal de totes les que ha escrit l'apòstol. La predilecció de Pau per la comunitat de Filipis, que tant va fer per ell a nivell econòmic i humà, es tradueix en expressions d'afecte i agraïment molt personals. Encara que no es pot considerar un tractat teològic, la carta als Filipencs ensenya moltes coses sobre Déu i la seva manera de relacionar-se amb nosaltres, sobre Jesucrist i sobre els cristians, i sobre com hauria de ser el nostre comportament en el món.

Després de posar en guàrdia els filipencs contra uns predicadors d'origen jueu que volen imposar l'observança de la Llei mosaica als pagans convertits (3,2-4,1), Pau torna a donar consells pràctics, tal com ja ho ha fet en els dos primers capítols, i exhorta tots els filipencs a viure en la unitat, la pau i l'alegria del Senyor. Els dóna les gràcies pels ajuts rebuts i acaba

la carta enviant salutacions a tots els fidels de la comunitat (4,2-23). La mateixa alegria i esperança que ha mostrat el profeta Sofonies afloren en el fragment que ens proposa la segona lectura (4,4-7). Totes les angoixes poden asserenar-se en un clima de pregària i súplica confiada al Senyor, que és font d'alegria i de pau.

Evangelí: Lluç 3,10-18 ¿Què hem de fer nosaltres?

L'evangelí de diumenge passat presentava la figura i la missió de Joan Baptista. Avui se centra en el contingut de la seva predicació. El nostre text (Lc 3,10-18) pressuposa el paràgraf anterior (3,7-9), omès al leccionari. Allà el Precursor exposa al poble l'al·legoria de l'arbre que, o dóna fruit, o el tallen i llencen al foc. En conseqüència els urgeix a «fer» o donar fruits d'autèntica conversió. Lluç posa en boca del Baptista tres exemples de fruits de conversió i ho fa mitjançant un diàleg amb diferents sectors del seu auditori. Tots li pregunten el mateix: «¿Què hem de fer?», pregunta que segons alguns formava part dels ritus baptismals de l'Església primitiva. Noteu que el verb «fer» és la paraula clau d'aquest diàleg, amb el qual es posa en evidència la importància de les obres pel damunt dels sentiments i teories.

La resposta del Baptista al poble en general és: compartir els béns. Que ningú no estigui sense abríc, mentre n'hi ha que en tenen dos. Que ningú no passi fam mentre n'hi hagi un a qui sobra el pa. Als cobradors d'impostos, considerats col·laboracionistes i indignes del poble, el Precursor els exigeix complir amb rectitud el seu deure professional. També van preguntar uns guardes, gent armada encarregada de defensar l'aplicació de les lleis. La resposta que reberen: complir amb el deure sense deixar-se portar per les amenaces de maltractaments o denúncies. En altres paraules, ser honorats en la seva professió.

En el cim de la seva popularitat molts creien que Joan era el Messies (3,15). Per treure'ls de dubtes, es declara indigne de servir l'únic i autèntic Salvador que és a punt d'arribar i els anuncia que Ell els batejarà no amb aigua sinó «amb l'Esperit Sant i amb foc». Això indica que el baptisme de Jesús superarà el ritu de purificació practicat pel Baptista i en el llençatge de Lluç es refereix a Pentecosta. Mitjançant l'al·legoria del pagès que venta la collita, també els comunica que el Messies que ha de venir acomplirà l'anunciat judici escatològic. Al final, en el v. 18, Lluç resumeix l'activitat de Joan amb l'expressió «anunciava al poble la bona nova», és a dir, evangelitzava.

Diumenge 4 d'Advent

Primera lectura: Miquees 5,1-4a

De tu sortirà el qui ha de regir Israel.

Miquees és l'últim profeta del segle VIII aC. El seu moment històric coincideix en gran mesura amb el d'Isaïes. El títol del llibre col·loca la seva activitat durant els regnats de Jotam, Acaz i Ezequies, és a dir, entre els anys 740 i 687 aC. La degradació social afectava no només el regne del Nord sinó també Judà, on la corrupció imperava arreu. Miquees increparà amb força tots i cadascun dels estaments socials del país: jutges, governants, sacerdots i profetes. No es limitarà a denunciar els seus crims sinó que posarà al descobert el mecanisme que regeix el seu comportament.

Malgrat el to ombrívol del missatge, s'albira en el llibre una porta oberta a l'esperança. El càstig pot transformar-se en crida a la conversió (Mi 7,8-20) i al costat dels terribles desordres socials despunten, ací i allà, signes d'un futur millor, d'una pau universal: Jerusalem, centre de les nacions i lloc de trobada dels pobles amb Déu i la seva paraula (4,1-8), la petita resta enmig de les nacions (5,6-7) i, no cal dir-ho, la vinguda del rei messiànic, descendent de David (5,1-5).

Mi 5,1-5, utilitzat per l'evangelista Mateu en els relats del naixement de Jesús, és sens dubte el passatge més conegut de Miquees. El profeta anuncia la vinguda d'un rei messiànic a la humil Betlem (v. 1), pàtria de David. De moment, però, cal un període de purificació (v. 2), durant el qual Israel serà sotmès a les potències estrangeres. Aquest temps intermedi acabarà amb el naixement del nou rei que governarà (farà de pastor) el seu poble (ramat) amb la majestat del seu Déu, amb la glòria del nom del Senyor (v. 3). Per això, ell mateix serà la pau (v. 4).

Segona lectura: Hebreus 10,5-10

Vinc a fer la vostra voluntat.

La carta als Hebreus no és, tal com indica el seu títol, una carta sinó un discurs, una magnífica homilia composta per ser pronunciada en una assemblea cristiana. D'autor desconegut, probablement fou escrita no després del 65-66 dC, quan el temple i el servei litúrgic encara funcionaven.

Aquesta homilia fa el que se'n podria dir una «lectura litúrgica» de la persona i de l'obra redemptora de Jesús amb referència a la litúrgia que es celebra en el temple el dia de l'expiació o *Yom Kippur* (cf. Lv 16). El nostre fragment

pertany a la part central del discurs (He 5,11-10,39) i més exactament a la tercera secció (10,1-18), on l'autor desenvolupa el tema «Crist, causa de salvació eterna» (cf. 5,9).

Després de criticar la ineficàcia de la llei antiga basada en un culte sacrificial repetitiu (10,1-4), l'autor demostra la superioritat del sacrifici de Crist mitjançant una lectura cristiana de Sl 37,7-9 segons la traducció grega dels Setanta (LXX o Septuaginta). El missatge del salm correspon a les paraules que Samuel dirigeix a Saül a 1Sa 15,22: «L'obediència és millor que els sacrificis», però encara és més fort perquè estableix una oposició entre tots els tipus de sacrificis i la voluntat de Déu. La llei només ha estat conforme a la voluntat de Déu fins a la vinguda de Crist al món. A partir d'aquest moment tot canvia, perquè «Crist anul·la el primer sacrifici i estableix el segon». En altres paraules, els sacrificis i oblacions de l'antiga aliança són substituïts pel sacrifici de Crist que s'ofereix ell mateix, el seu propi cos, la seva pròpia existència, la seva mateixa vida.

Evangelí: Lluç 1,39-45

¿Qui sóc jo perquè la mare del meu Senyor vingui a visitar-me?

Situats en el marc de l'«Evangelí de la Infància» de Lluç, avui contemplem Maria pujant a la muntanya i saludant la seva cosina Elisabet en una escena que es coneix com la «Visitació». La trobada de les dues mares (Maria i Elisabet) és mediació de la trobada dels dos fills (Jesús i Joan Baptista). Ens fixarem en l'acció de Maria i en les paraules d'Elisabet.

El camí que va emprendre Maria suposa tres o quatre jornades. Segons el text, la jove de Natzaret va fer aquest recorregut «decididament». Aquest adverbí, que també es podria traduir «amb diligència», expressa no tant un moviment físic com una actitud interior. En arribar on era la seva cosina, Maria la va saludar. A Israel, saludar és donar la pau i la pau (*xalom*, en hebreu) és la síntesi de tots els béns que porta el Messies.

Les paraules d'Elisabet expressen la seva alegria en forma de benedicció, elogi i benaurança. «Ets beneïda entre totes les dones...» és un superlatiu hebraïtzant. El motiu de la benedicció és la seva maternitat: «el fruit de les teves entranyes». L'elogi expressa la seva actitud humil. De la mateixa manera que Joan es reconeixerà inferior a Jesús, l'anciana Elisabet es declara inferior a la jove Maria perquè és «la mare del meu Senyor». «Feliç tu que has cregut!» és la benaurança de la fe, del lliurament total i incondicional a Déu. La repetiran a Maria totes les generacions.

NADAL

Nadal (missa de la nit)

Primera lectura: Isaïes 9,1-3.5-6

Ens ha estat donat un fill.

La primera part del llibre d'Isaïes (Is 1–39) s'acostuma a atribuir a Isaïes, profeta que va viure en el segle VIII aC i que va desenvolupar la seva llarga activitat profètica (uns 40 anys) sota els regnats d'Ozies, Jotam, Acaz i Ezequies. La seva àmplia cultura, la qualitat de la seva poesia i el domini de la situació internacional de la seva època demostren que pertanyia a la classe alta de la societat. Quan encara era jove va rebre la crida del Senyor, experiència que el va obrir a un món nou.

La nostra lectura pertany a Is 7,1–12,6, que té com a element unificador l'anunci del naixement d'un nen que es diu Emmanuel («Déu amb nosaltres»). Per això, aquest conjunt d'oracles és conegut com a «El llibre de l'Emmanuel». El context històric d'aquests oracles és la guerra siro-efraïmita. Cansades del tribut que havien de pagar a Assíria, Síria i Israel decideixen rebel·lar-se i demanen ajuda a Judà, però el rei Acaz, sense escoltar els consells d'Isaïes, respon amb una negativa. Prefereix sotmetre's a Assíria pagant el corresponent tribut que unir-se als aliats. Altres oracles reflecteixen la invasió de Sennaquerib, unes dècades més tard. En resum, es tracta d'una secció on alternen les amenaces d'invasió amb els anuncis d'alliberament.

Is 9,1-6 és un poema messiànic on tot és llum i alegria. La llum anul·la les tenebres del passat, símbol del no-res i la mort, i inicia d'aquesta manera una nova creació. L'alegria que aquesta llum produeix s'il·lustra amb dues imatges: la sega i la victòria militar. Tres raons justifiquen l'alegria del món. La primera és l'alliberament de l'opressió: el jou, la barra i l'agulló, símbols de l'esclavatge, són destruïts. La segona és la pau, descrita com un foc devorador que consumeix el calçat i els uniformes militars ensangonats per la guerra. Però el clímax de l'alegria és que «ens ha nascut un noi, ens ha estat donat un fill»: aquest noi (l'Emmanuel) és entronitzat solemnement com el nou sobirà. Els quatre títols que rep revelen el misteri de glòria i salvació que s'amaga en aquest nadó.

Segona lectura: Titus 2,11-14

S'ha manifestat l'amor de Déu, que vol salvar tots els homes.

Junt amb 1 i 2Tm, la carta a Titus és una de les anomenades «cartes pastorals», perquè estan dirigides a eximis pastors de la primera Església (Timoteu i Titus) i perquè contenen normes pastorals encaminades al bon

funcionament de la comunitat cristiana. D'origen pagà, Titus va ser un dels col·laboradors més propers de Pau i la seva missió més destacada va ser la que va realitzar a la comunitat de Corint.

El nostre breu fragment (Tt 2,11-14) presenta Jesús com a fonament de la vida cristiana. La «gràcia» és l'amor gratuït i misericordiós de Déu, manifestat en Jesucrist, que ens ensenya a superar les tendències perverses, «els desigs mundans», per viure segons el seu ensenyament i el seu exemple.

Evangelí: Lluç 2,1-14

Avui us ha nascut un salvador.

A continuació del naixement de Joan Baptista, Lluç narra el naixement de Jesús (2,1-20). El relat es pot dividir en tres parts: naixement del nen (vv. 1-7), anunciació als pastors (vv. 8-14) i adoració dels pastors (vv. 15-20).

El relat de Lluç s'obre amb un horitzó molt ampli, perquè Cèsar August ordena fer un cens de tots els habitants de l'imperi («de tot el món romà»). Del món romà es passa a Síria, on governa Quirini. Després a Galilea, a Judea i finalment la mirada del narrador es fixa en el poble de David, anomenat Betlem («la casa del pa»). Per tant, Betlem és el punt d'arribada de tota la pàgina. A Betlem trobem Maria, esposa de Josep, que espera un fill. I a Betlem s'esdevé quelcom excepcional i alhora ben natural. En complir-se els dies, neix el fill de Maria i ella l'embolcalla i el posa en una menjadora. Una imatge que al·ludeix al cos de Jesús que Josep d'Arimatea baixà de la creu, l'embolcallà amb un llençol i el va dipositar en un sepulcre tallat a la roca (23,52-53).

En el v. 8 entren en escena els pastors de Betlem. En rebre l'anunci de la «bona nova», de la «gran alegria», corren cap a Betlem i així es converteixen en el símbol dels primers fidels que testimonien l'arribada de Déu en la història de la humanitat: «Avui, a la ciutat de David, us ha nascut un salvador, que és el Messies, el Senyor». Amb aquests títols, Lluç resumeix el *kerigma* essencial de tota la predicació apostòlica en els Fets dels Apòstols. És el missatge que han rebut els pastors, i el missatge que han de comunicar. Ells han cregut abans de veure i per això mentre van «de pressa» cap a Betlem no fan altra cosa que verificar el que ja han conegut amb els ulls de la fe.

L'actitud de Maria que «conservava aquests records en el seu cor i els meditava» (v. 19) és l'actitud del fidel davant la revelació de les grans obres de Déu. En aquest sentit, Lluç presenta Maria com a model de fe.

Nadal (missa del dia)

Primera lectura: Isaïes 52,7-10

D'un cap a l'altre de la terra veuran la salvació del nostre Déu.

La primera lectura és treta del «Llibre de la Consolació» (Is 40–55), obra del Deutero o Segon Isaïes, profeta anònim de l'exili. El nostre fragment és un himne o una invitació al cant que funciona com a conclusió d'Is 51,9–52,12, una unitat poètica composta de tres oracles de salvació: 51,9-16 («Desvetlla't, braç del Senyor!»); 51,17-23 («Desvetlla't, Jerusalem!»); i 52,1-6 («Desvetlla't, Sió!»). El contingut és una síntesi del missatge del profeta que culmina en el següent anunci de salvació: la sortida imminent dels exiliats de Babilònia.

Is 52,7-10 és un cant de joia perquè el Senyor regna, retorna a Sió i rescata Jerusalem, sumida en la misèria, devastada pels desastres de la guerra. Aquesta és la gran bona nova (evangeli) que anuncia el missatger de la pau. El text, d'una gran bellesa poètica i literària, transmet i encomana alegria exultant. Tots corren, es mouen, s'agiten, alcen les seves veus perquè ve el Senyor a alliberar el seu poble. El missatger veloç anuncia la pau, i els sentinelles, juntament amb les ruïnes de Jerusalem, canten a cor una mateixa melodia. La Consolació del Senyor arriba i la vida reneix per a tothom. La victòria del «nostre Déu» es fa manifesta i la contemplen tots els pobles (v. 10).

El cant acaba en els vv. 11-12 (el leccionari els omet), on ressona el motiu del nou èxode. Si en el passat els israelites sortiren d'Egipte i travessaren el desert per arribar a la terra promesa, ara els exiliats surten de Babilònia i inicien un llarg viatge de retorn a la pàtria. La història es repeteix.

Segona lectura: Hebreus 1,1-6

Déu ens ha parlat en la persona del Fill.

La carta als Hebreus desconcerta perquè no es presenta com una carta. Li manquen les fórmules inicials habituals com el remitent, els destinataris, les salutacions. Sembla més aviat una llarga homilia o un discurs exhortatiu amb una conclusió litúrgica. De fet, el fragment que avui llegim, el pròleg (He 1,1-6), confirma això que acabem de dir.

Ampli i solemne, el pròleg testimonia que aquest escrit no pertany al gènere epistolar sinó al parenètic o exhortatiu. Es podria definir com unes «paraules d'exhortació» (He 13,22), probablement adreçades als cristians provinents del judaisme afligits per una greu crisi comunitària.

Després d'esmentar la revelació de l'Antic Testament, l'autor presenta l'únic protagonista del Nou Testament, el Fill de Déu. Ell és la Paraula del Pare que és a l'origen de tot el que existeix, i intervé de forma privilegiada en la salvació del món a través d'una mediació de caràcter sacerdotal.

Evangelí: Joan 1,1-18

El qui és la Paraula es va fer home i plantà entre nosaltres el seu tabernacle.

El quart evangelí comença amb un himne sobre el Verb/la Paraula (en grec, *logos*) al qual ens solem referir com el «Pròleg» (Jn 1,1-18). El Pròleg és un himne cristològic independent que va ser incorporat a l'evangelí. Això resulta evident si parem esment al seu vocabulari. Paraules clau d'aquest himne com *logos* (paraula), *kharis* (gràcia) i *pleros* (plenitud) no tornen a sortir en cap altre passatge de l'evangelí. El mateix val per a la idea del v. 14: la Paraula que estableix el seu tabernacle entre nosaltres. Amb tot, el Pròleg és la clau de lectura que il·lumina la resta de l'evangelí i ens permet captar el seu significat més profund.

Aquest himne és un cas singular, i això per dos motius: primer, perquè el seu autor emprà el concepte de *logos* per identificar Jesús amb Déu; segon, perquè aquest *logos* presenta moltes afinitats amb la *sophia* d'alguns textos de l'Antic Testament, en especial Proverbis 8 i Siràcida 24.

En síntesi, el Pròleg és un poema doctrinal sobre la vinguda al món de Jesucrist, Fill de Déu i revelació del Pare. Es pot dividir en quatre parts. En la primera (Jn 1,1-3) destaca l'aspecte cosmològic: essent Fill i Paraula de Déu, Crist és per a la humanitat resplendor visible i comunicació de la Veritat que s'identifica amb Déu. Emprant una al·legoria bíblica, Crist és la Llum de la humanitat. La segona part (Jn 1,6-8) és, en realitat, un parèntesi en la composició, ja que és dedicada a la figura de Joan Baptista presentat com a «testimoni de la Llum». A la tercera part (Jn 1,9-13), l'autor narra la vinguda de la Llum al món i l'acolliment o el rebuig que rep de part dels humans. La quarta i última part (Jn 1,14-18) va sobre l'economia de la salvació. El v. 14 constitueix el clímax de tota la composició: «La Paraula es va fer home i plantà entre nosaltres el seu tabernacle...». Significa que la Paraula no només entra en el món, sinó que entra a formar part de la raça humana. En altres paraules, l'encarnació del Verb.

La Sagrada Família

Primera lectura: 1 Samuel 1,20-22.24-28

Samuel serà del Senyor tota la vida.

Dins de la història de Samuel (1Sa 1-7), els cc. 1-3 del llibre homònim narren el naixement, la consagració a Déu i la vocació de Samuel. Últim dels jutges d'Israel (en substitució d'Elí, cf. 4,18; 7,15-17) i gran profeta del segle IX aC, Samuel va viure un esdeveniment decisiu en la història del seu poble. Ens referim a la instauració de la monarquia a Israel. Com a profeta, la seva missió és la de recordar al rei que tota la vida del poble elegit i totes les seves institucions, inclosa la monarquia, es troben regides i presidides per la paraula i la mà de Déu.

Després de molts sofriments, llàgrimes i pregàries a causa de la seva esterilitat, Anna, una de les dues esposes d'Elcanà, va concebre i va donar a llum un fill a qui posà el nom de Samuel (en hebreu, «el seu nom és Déu»). En prova d'agraïment pel do rebut, quan el nen encara era petit, Anna el va consagrar al Senyor en el santuari de Siló, complint d'aquesta manera la promesa que havia fet durant la seva prolongada pregària en el santuari: «Senyor de l'univers, si et dignes mirar la meva aflicció i et recordes de la teva serventa, si no t'oblides de la teva serventa i em dones un fill, te l'oferiré, Senyor, per tota la vida, i, com a senyal, no li tallaran mai els cabells» (1,11).

L'escena ens recorda altres naixements, també de mares estèrils, els fills de les quals són elegits pel Senyor per complir una funció important en la història d'Israel (cf. el d'Isaac a Gn 21,1-4; el d'Esau i Jacob a Gn 25,21; el de Samsó a Jt 13,2ss).

Segona lectura: 1 Joan 3,1-2.21-24

Déu ens reconeix com a fills seus, i ho som.

La segona part de la primera carta de Joan (2,28-4,6), de caràcter clarament exhortatiu, té per tema l'experiència de filiació divina i les seves conseqüències pràctiques. Si a la primera part ens convidava als cristians a caminar en la llum, ara ens invita a caminar com a fills de Déu.

El primer fragment (3,1-2) comença amb una exclamació d'admiració davant del fet de ser fills de Déu (el Pare), d'haver estat generats per ell (2,29). L'amor de Déu és l'origen i fonament de la filiació dels creients, i font inesgotable de la seva esperança. L'objectiu últim de l'esperança és veure Déu, és a dir, participar de la vida divina en plenitud.

El segon fragment (3,21-24) es concentra en l'observança dels manaments de Déu, especialment del «seu» manament que consisteix a creure en Crist i estimar-se reciprocament. La fe i la caritat són indissociables, ja que formen part d'un únic manament (vv. 21-23). La fórmula «ell està en nosaltres i nosaltres en ell» (v. 24), estructurada en termes de reciprocitat, expressa la profunda i íntima unió entre Déu i el creient. La menció de l'Esperit serveix de transició a 4,1-6, sobre el discerniment dels esperits.

Evangelí: Lluc 2,41-52

Els pares de Jesús el trobaren al temple entre els mestres de la Llei.

L'evangelí ens convida a contemplar un episodi de la vida familiar de Jesús que tradicionalment es coneix com a «Jesús perdut i trobat al temple» o «Jesús entre els doctors del temple». Únic record explícit de la seva adolescència, aquest episodi és preludi del seu ministeri públic i també de la seva vida gloriosa, perquè l'ideal i el destí de Jesús sempre fou «estar amb el Pare». Lluc reuneix admirablement narració i teologia, ja que cada un dels fets narrats amaga un profund significat teològic.

La família de Jesús era una família religiosa en perfecta sintonia amb les situacions, lleis i costums de la seva terra. Prova d'això n'és la seva peregrinació anual a Jerusalem per la festa de Pasqua. La Llei ordenava aquest pelegrinatge en les tres festes més importants de l'any: la Pasqua, la festa de les Setmanes o Pentecosta i la festa dels Tabernacles (cf. Ex 23,17; Dt 16,16-17). Encara que solament era vinculant per als israelïtes que vivien en llocs que distaven de Jerusalem no més d'una jornada de camí, l'afluència de pelegrins que provenien d'arreu era molt elevada, sobretot en la festa de Pasqua. Sembla que els pares de Jesús només anaven a Jerusalem en aquesta ocasió (v. 41).

Jesús tenia dotze anys i a aquesta edat el jove israelita era considerat plenament responsable davant la Llei de Déu, una llei que des de menut havia après a estimar i observar amb devoció. Puja al temple amb els seus pares però, un cop acabada la festa, decideix, sense advertir-los, quedar-se en el recinte sagrat. En el llenguatge de Lluc, el temple no designa un edifici material, sinó el signe i l'àmbit de la presència de Déu. Amb la seva inesperada resposta «Jo només podia ser a casa del meu Pare» (v. 49), Jesús revela la consciència de la seva filiació divina. És el Fill de Déu i la Casa del Pare és, per tant, la seva llar. La seva vocació passa per sobre dels seus vincles familiars. Tornen a Natzaret i Jesús continua sota l'obediència dels seus pares, creixent en la fe i en tots els valors (vv. 51-52).

Solemnitat de la Mare de Déu

Primera lectura: Nombres 6,22-27

Interposaran el meu nom a favor del poble d'Israel, i jo el beneiré.

La primera lectura se situa a la primera part del llibre dels Nombres (Nm 1,1-10,10), tota ella ambientada en el Sinaí. Després del cens i la descripció de les tribus d'Israel, l'autor es concentra en la tribu de Leví que es converteix en el tema central del relat. A ella i a les institucions culturals està dedicada aquesta primera part.

El nostre fragment funciona com a conclusió d'una sèrie de prescripcions rituals (expulsió dels impurs, restitucions, llei de la gelosia i nazireat) que es troben a 5,1-6,27. Des del punt de vista literari, és un dels textos més suggeridors i elegants de tot el Pentateuc on afloren dos temes relacionats amb la festa d'avui: la jornada mundial de la pau i l'inici de l'any civil. Nm 6,22-27 transmet una antiga fórmula de benedicció que el Senyor va ensenyar a Moisès perquè la utilitzessin Aaron i els seus fills per beneir els israelites (vv. 22-23). La benedicció la imparteixen els sacerdots, però és el Senyor qui beneeix. Va dirigida a tot el poble, però està formulada en segona persona singular: «Que el Senyor et beneeixi i et guardi...», perquè la benedicció es dona a cada persona individualment. La triple repetició del nom diví al començament dels vv. 24, 25 i 26 vol emfatitzar l'estreta relació entre Déu i la persona que rep la benedicció.

Segona lectura: Gàlates 4,4-7

Déu envià el seu Fill, nascut d'una dona.

Una de les cartes més directes, personals i apassionades de Pau és la que l'apòstol va escriure als cristians de Galàcia, una població d'origen celta que s'havia establert a l'actual Turquia alguns segles abans de Crist. Per aquesta regió va passar Pau en el seu segon viatge missioner i allà va haver d'aturar-se a causa d'una malaltia. La seva predicació va tenir molt d'èxit i molts van acceptar la fe en Jesús. De fet, a la carta es mencionen diverses comunitats cristianes: «les esglésies de Galàcia». Pau va haver d'escriure'ls aquesta carta per intentar solucionar la crisi provocada per alguns predicadors d'origen jueu. Convençuts que per salvar-se calia viure segons la llei de Moisès perquè la fe en Crist no era suficient, van persuadir amb els seus discursos molts cristians.

En el nostre text (Ga 4,4-7), Pau vol ressaltar que Jesús és membre d'un poble i que participa íntimament en una comunitat humana. Per això esbossa una biografia essencial del Mestre remarcant el fet que Jesús

«va néixer d'una dona» i «va néixer sota la Llei» (v. 4) i va estar vinculat a una estructura humana i religiosa. Per aquesta raó, la societat i la llei ja no són instrument d'opressió sinó que poden convertir-se en realitats «rescatades» per Déu. L'home que aleshores naixerà no serà senzillament un ésser humà membre de la família humana i membre d'un poble sinó que rebrà la «condició de fill» (v. 5) de Déu, membre de la família dels sants i del poble de Déu (vv. 6-7).

Evangelí: Lluç 2,16-21

Trobaren Maria i Josep amb el nen. Li posaren el nom de Jesús.

La pàgina evangèlica recull l'última part del relat del «naixement de Jesús», és a dir, Lc 2,16-21. En aquests versets el narrador ens informa sobre els esdeveniments successius a l'anunciació de l'àngel als pastors. Sabem que anaren tot seguit a Betlem, trobaren el nen i els seus pares, contaren tot el que l'àngel els havia dit i tothom qui ho sentia es meravellava i que se'n tornaren al seu món glorificant Déu i lloant-lo per haver estat testimonis directes de la bona nova (vv. 16-18 i 20).

El v. 19, en canvi, està dedicat del tot a Maria, més exactament a la seva actitud davant el que últimament li ha passat. Lluç la resumeix amb aquestes dues frases: «Maria conservava aquests records en el seu cor i els meditava». ¿A què es refereix l'evangelista amb l'expressió «aquests records»? Probablement a l'experiència que Maria ha viscut a partir de l'anunciació de l'àngel i més concretament al naixement del seu fill, el Fill de Déu. El verb meditar és traducció del grec *symbollein*, un verb que indica el gest de tirar diverses coses juntes en un mateix lloc (tècnicament significa interpretar, fer exegesi). Meditant totes aquestes experiències en el seu cor, Maria continua la tradició dels savis d'Israel que interpel·laven la història passada per interpretar el moment present. Precisament aquesta confrontació fa emergir el veritable significat dels esdeveniments. Encara que sense estudis, Maria recorda i aprofundeix en les Escripures, les interpreta i actualitza constantment intentant descobrir, no sense patiment, un enigma: l'enigma permanent de Jesús.

Per al semita el nom és la mateixa realitat de la persona que el porta. En hebreu, Jesús significa «Déu salva» (v. 21).

Diumenge 2 després de Nadal

Primera lectura: Siràcida 24,1-4.12-16

La saviesa de Déu habita en el poble que ell ha escollit.

El capítol 24 conté l'«Elogi de la saviesa», el poema més cèlebre del llibre de l'Eclesiàstic (o Siràcida) dedicat a la Saviesa. Inspirant-se en Proverbis 8 i en línia amb els altres poemes del llibre on apareix la saviesa personificada (1,1-10; 4,11-19; 6,18-37; 14,20-15,10), Ben Sira posa en boca de la protagonista un llarg discurs en què narra les seves excel·lències davant els éssers humans (24,1-31). El nostre fragment recull només alguns versets d'aquesta composició de profund contingut teològic.

Com la paraula creadora de Déu a Gènesi 1, la Saviesa surt de la boca de l'Altíssim i inicia un llarg viatge pel món: recorre el cel, l'abisme, el mar i la terra exercint el seu domini sobre la creació entera. El viatge de la saviesa té un objectiu molt concret: cerca un lloc on reposar i una heretat on establir-se. Ella posa tot el seu esforç en aquesta recerca, però la decisió la pren el seu Creador: «Acampa entre els fills de Jacob, fes d'Israel la teva heretat» (v. 13). Finalitzat el seu viatge, la Saviesa es remunta als orígens del temps i es projecta cap a un futur sense límits, seguint un moviment «centrífug»: del lloc sant (el temple), també anomenat Sió, passa a la ciutat escollida (Jerusalem) i d'allí al poble gloriós, possessió/heretat del Senyor (Israel). Tot el territori d'Israel queda il·luminat amb la seva presència.

Segona lectura: Efesis 1,3-6.15-18

Déu ens ha destinat a ser fills seus per Jesucrist.

La lectura de la carta als cristians d'Efes uneix dos fragments diferents. El primer (vv. 3-6) forma part de l'himne de lloança que introdueix la carta (vv. 3-14), mentre que el segon (vv. 15-18) pertany a la perícopa que ve després i que tracta sobre la supremacia de Crist (vv. 15-23).

En el primer fragment es beneeix Déu pel que ha fet i fa en nosaltres mitjançant el seu Fill estimat: ens ha escollit, predestinat i cridat a ser cristians. L'elecció i predestinació no exclouen ningú, ja que es refereixen a totes les persones que acullen amb fe Jesucrist.

En el segon fragment, Pau dóna gràcies a Déu per la fe dels destinataris de la carta, els cristians d'Efes, i prega que els concedeixi la saviesa de la fe, aquella que els permetrà aprofundir en el coneixement de Déu i la dimensió de l'Esperit.

Evangelí: Joan 1,1-18

El qui és la Paraula es va fer home i plantà entre nosaltres el seu tabernacle.

El Pròleg (Jn 1,1-18) és un antic himne cristològic independent que fou incorporat al quart evangeli. Això resulta evident si prestem atenció al seu vocabulari. Termes clau del Pròleg, com «paraula» (en grec *logos*), «gràcia» (en grec *kharis*) i plenitud (*pleros*) no tornen a aparèixer en cap altre passatge de l'evangeli. El mateix s'ha de dir de la idea del v. 14: la Paraula que estableix el seu tabernacle enmig nostre. Amb tot, el Pròleg és la clau de lectura que il·lumina la resta de l'evangeli i ens permet captar el seu significat més pregon. Se sol dividir en quatre estrofes: a) vv. 1-5 (acció creadora del *logos*); b) vv. 6-8 (testimoni de Joan el Baptista); c) vv. 9-13 (vinguda del *logos* al món); d) vv. 14-18 (economia de la salvació; el v. 15 és un incís sobre la missió del Baptista).

Aquest himne és un cas singular, i això per dos motius: primer, perquè el seu autor fa servir el concepte de *logos* (un substantiu masculí) per identificar Jesús amb Déu; segon, perquè aquest *logos* presenta moltes afinitats amb la *sophia* (substantiu femení) d'alguns textos de l'Antic Testament, especialment Proverbis 8 i Siràcida 24.

El *logos* existia amb Déu des del principi (Pr 8,22.30; Si 1,4; 24,9; Sv 9,4), era agent actiu en la creació (Pr 3,19; 8,30; Sv 8,6; 9,1-2), era reflex de la llum de Déu que les tenebres no podien vèncer (Si 24,32; Sv 6,12; 7,10.26; Ba 4,2), baixà del cel per viure entre nosaltres (Si 24,8; Ba 3,38; Sv 7,27), fou rebutjat per alguns (Ba 3,31), però concedí el do de la vida a aquells que el reberen (Pr 8,35; Sv 6,18-19; 8,17). Queda clar que l'autor descriu el *logos* mitjançant els trets sapiencials i li atribueix funcions pròpies de la saviesa. Cal notar, a més, que el moviment literari i teològic del Pròleg és molt semblant al de Siràcida 24 (primera lectura); en tots dos casos es tracta d'un moviment descendent (el *logos* i la saviesa al principi són amb Déu en el cel i després baixen a la terra); el v. 14 («plantà entre nosaltres el seu tabernacle») és una clara al·lusió a Si 24,13 («acampa/fes d'Israel la teva heretat»). Així doncs, l'autor del Pròleg empra el terme abstracte *logos* en lloc del nom propi Jesús, però el que en realitat ens presenta és la història de Jesús darrere la qual es perfila la història de la Saviesa personificada.

Epifania del Senyor

Primera lectura: Isaïes 60,1-6

Sobre teu, Jerusalem, clareja com l'alba la glòria del Senyor.

La primera lectura pertany al Trito-Isaïes. Amb aquest nom convencional es designa el profeta anònim, autor d'Is 56–66, que va exercir el seu ministeri en el post-exili. L'ambient que es trasllueix en aquests capítols no és el de la deportació a Babilònia sinó el de la comunitat de Judà (en aquest període coneguda com a Yehud), una comunitat dividida i defraudada que afronta la difícil tasca de la reconstrucció sota el domini persa. En aquella època l'imperi de Cir s'estenia des d'Egipte fins al nord-oest de l'Índia.

A partir del capítol 60 el missatge del Trito-Isaïes fa un tomb impressionant. Si abans abundaven els oracles de judici i anunci de càstig, ara són les promeses de salvació les que donen el to de les seves intervencions. A Is 60–62 Jerusalem es converteix en la imatge predilecta de l'esperançada i patent intervenció de Déu.

El nostre fragment pertany a Is 60,1-9, un oracle de salvació que podria portar per títol «Jerusalem, llum de les nacions» o «La glòria de la nova Jerusalem». La ciutat santa acaba de sortir de la seva humiliació, però la restauració completa encara ha d'arribar. L'oracle comunica una visió d'universalisme i d'unitat entre tots els pobles que caminen vers Jerusalem portant preciosos regals per al culte (cf. Is 2,1-5). El profeta veu una caravana que avança cap a la ciutat santa en dos grups: els israelites que tornen de l'exili de Babilònia (v. 4) i les nacions estrangeres atretes per la llum i la glòria de Déu que il·luminen la muntanya de Sió (vv. 6-9). El temps de la lamentació s'ha acabat, ara regnen l'alegria i l'esperança.

Segona lectura: Efesis 3,2-3a.5-6

Déu ha revelat que tots els pobles comparteixen la mateixa promesa.

La carta als cristians d'Efes, una de les més boniques i profundes de l'epistolari paulí, no sembla una carta destinada a una comunitat concreta sinó més aviat una circular o «encíclica» destinada a diverses comunitats representades en la d'Efes. És l'únic escrit de Pau que es dirigeix a l'Església de Jesucrist, concebuda com una única realitat, constituïda per totes les esglésies particulars, a les quals l'apòstol s'havia dirigit en les altres cartes. Totes les esglésies formen l'única Església, cos de Crist, de la qual Crist és el cap i l'espòs.

Es poden distingir dues parts principals en l'epístola: una de caràcter doctrinal centrada en l'Església com a cos de Crist (Ef 1,3-3,21) i una altra exhortativa que n'extreu les conseqüències pràctiques per a la vida del cristià no només com a individu sinó també com a membre d'una família (Ef 4,1-6,24).

En el nostre breu fragment, Pau diu: «Déu m'ha confiat la missió de comunicar-vos la seva gràcia». Aquesta és la missió específica que Déu li ha confiat (cf. Fets 9,15-16). Amb altres paraules, ser apòstol del misteri de la salvació (el misteri de Crist) no només entre els cristians sinó també entre els gentils. Pau gaudia en veure com els gentils cercaven i trobaven la pau en Jesucrist, el Messies dels jueus.

Evangelí: Mateu 2,1-12

Venim de l'Orient per adorar el vostre rei.

Amb l'objectiu de completar la narració precedent, Mateu situa el naixement de Jesús en l'espai i en el temps. D'aquí el protagonisme del rei Herodes, l'arquetip del perseguidor. El seu despotisme contrasta amb la humilitat del «rei dels jueus» que acaba de néixer i que el tirà contempla com una amenaça per a la seva persona. Aquest passatge resumeix la teologia de Mateu: dues reialeses entren en conflicte, una temporal i l'altra eterna, la d'Herodes i la de Jesús. Malgrat conèixer les Escripures, les autoritats jueves i tota la ciutat de Jerusalem se sorprenen davant el naixement del Messies i no el reconeixen; uns pagans, en canvi, els mags babilonis, el cerquen, el troben, l'adoren i li ofereixen els seus dons, els més preuats de la terra, que simbolitzen la reialesa del nou naixement.

Mitjançant l'estrella (un signe messiànic en la tradició jueva) i la referència als textos de l'Antic Testament (Mi 5,1 en el v. 6), Mateu confirma que Jesús és el Messies anunciat des de temps antics. En aquest context apareix Maria al costat del nen en una escena entranyable, on cap dels personatges pronuncia una sola paraula. És la seva presència la que parla, són els seus gestos els que comuniquen, són els seus cors els que sintonitzen al voltant del Rei dels jueus que acaba de néixer i de la seva mare que el té en els seus braços. Maria es troba a casa, símbol de la llar, de la pau, de la intimitat, de l'Església que a tots ens abraça i no exclou ningú. No apareix amb Josep, ni com a promesa ni com a esposa, ni amoninada pel que ha passat i les seves conseqüències. Està amb el seu fill, mare i fill units per un vincle tan profund com indestructible. Amfitriona, reina i senyora de la casa on brilla l'estrella, la casa cap a on els mags s'encaminen per adorar plens d'alegria.

Baptisme del Senyor

Primera lectura: Isaïes 40,1-5.9-11

Apareixerà la glòria del Senyor i la veurà tothom alhora.

Amb el c. 40 comença la segona part del llibre d'Isaïes (Is 40–55), obra d'un profeta anònim (el Segon Isaïes o Deutero-Isaïes), que se suposa que va exercir el seu ministeri entre els deportats a Babilònia a finals de l'exili. Ens referim al període que va de l'any 553 aC, quan el rei Cir de Pèrsia comença les seves campanyes victorioses, al 539 aC, data de la caiguda de Babilònia. Els capítols 40–55 es coneixen com «El llibre de la Consolació», perquè s'hi constata que el Senyor, l'únic que pot consolar (51,12.19), ha consolat ja el seu poble (49,13; 51,3; 52,9).

La nostra lectura forma part d'Is 40,1-11, un oracle que funciona com a pròleg o introducció a tot el llibre i que anuncia alguns dels seus temes principals com, per exemple, la consolació, el nou èxode, l'eficàcia de la paraula divina, la restauració. Mitjançant un diàleg, el profeta anuncia que el temps de la salvació ha arribat: el Senyor dóna l'ordre de consolar Jerusalem, de dir-li ben fort que la seva «servitud» (alguns tradueixen «tribulació») ja s'ha acabat i que la seva culpa ha estat perdonada amb escreix (vv. 1-2). Un missatger, semblant al Baptista («una veu»), convida a preparar un camí per al rei celestial que ha decidit reunir-se amb el seu poble (vv. 3-5). En els vv. 6-8, omesos pel leccionari, el profeta objecta la debilitat de la seva gent («els homes són tots herba»), però al final rep del Senyor la paraula de consolació que ha de transmetre als seus (v. 9).

El Senyor arriba com un rei que ha guanyat la batalla, amb el seu botí i els seus trofeus. Els deportats, aquells pels quals ha lluitat, l'acompanyen. El sobirà és celebrat com un pastor que vetlla i protegeix amb amor i tendresa el seu poble perquè no torni a caure en mans de mercenaris (cf. 2Sam 5,2).

Segona lectura: Titus 2,11-14; 3,4-7

El Senyor ens salva amb un bany d'aigua regenerador.

La carta a Titus, juntament amb les dues dirigides a Timoteu, pertany a les cartes anomenades «pastorals» i presenta moltes analogies amb la primera carta a Timoteu. A Titus, deixeble i col·laborador de Pau en la seva missió entre els pagans, se'l coneix sobretot per haver dut a terme una tasca difícil i delicada: la reconciliació de la comunitat de Corint amb l'apòstol (cf. 2Co 7–8).

El principal interès de la carta no és la difusió de l'Evangelí sinó la cura pastoral i l'organització d'una comunitat, prèviament evangelitzada, amb el nomenament dels responsables i la lluita contra els falsos mestres.

El primer fragment de la nostra lectura (2,11-14) constitueix el cor de la carta. Possiblement es tracta d'una confessió de fe utilitzada en la litúrgia baptismal de l'Església primitiva. S'hi recullen els principals temes de la fe i la moral cristianes (moderació, justícia, honradesa, religiositat, esperança). El segon fragment (3,4-7) és un bonic cant a l'amor salvífic i alliberador de Déu per mitjà de Jesucrist. El «bany d'aigua regenerador» es refereix al Baptisme que regenera els creients a una nova vida i «justos per la seva gràcia» significa conformes al projecte de Déu que transforma els seus fills en hereus de la seva vida i de la seva felicitat eternes.

Evangelí: Lluç 3,15-16.21-22

Jesús fou batejat: mentre pregava, s'obrí el cel.

Amb el baptisme en el Jordà s'acaba la vida amagada de Jesús i s'inaugura la seva missió evangelitzadora. Entre el baptisme de Jesús (3,15-16) i la teofania que el segueix (3,21-22), Lluç introdueix uns versets sobre Jesús com a jutge (v. 17) i la reacció d'Herodes davant la predicació del Baptista (vv. 18-20), que el leccionari omet.

La primera part del relat (vv. 15-16) està dominada per la veu del Precursor que, mitjançant una comparació, precisa la qualitat del baptisme cristià respecte al ritu de purificació que ell practicava. El baptisme de Crist serà «amb l'Esperit i amb foc». Es fusionen així dos aspectes essencials del sagrament cristià simbolitzats també per l'aigua. Foc que purifica i esperit que vivifica. L'aigua, de fet, no és només principi de purificació sinó també font de fecunditat i de vida.

En la segona part (vv. 21-22), mentre Jesús pregava, és batejat per Joan. Cal destacar que l'actitud orant de Jesús només apareix en el relat llucà (Mateu i Marc no l'esmenten). Es tracta d'una característica de Lluç, per a qui Jesús és «l'home de pregària» sobretot en els moments decisius de la seva missió. El relat conclou amb una visió interpretativa que revela l'experiència interior de Jesús mitjançant una teofania: s'obren els cels amb la veu divina i baixa l'Esperit Sant. Els cels s'obren com a resposta a l'oració de Jesús i proclamen que ell és Fill de Déu: «Ets el meu Fill, avui jo t'he engendrat» (cf. salm 2,7). En el leccionari es llegeix la variant: «Ets el meu Fill, el meu estimat; en tu m'he complagut» (cf. Is 42) que sembla una harmonització amb Mt i Mc. La cita del salm confereix al text una dimensió messiànica: manifesta la filiació divina de Jesús.